

STRUČNI RADOVI

INTERNA REVIZIJA U JAVNOJ UPRAVI DANAS, TE NJEN ZNAČAJ ZA BUDUĆNOST

KADIRA KORIĆ-HALILOVIĆ*

INTERNAL AUDIT IN PUBLIC ADMINISTRATION TODAY AND ITS IMPORTANCE FOR THE FUTURE

***Abstract:** Internal Audit in Bosnia and Herzegovina can not be considered independent of the internal audit of the regional environment of individual countries because the internal audit of the public sector is one of the conditions of access to the European Union and control spending of the International Monetary Fund and public funds at all. A key factor at the beginning of the XXI century has been the impact of the knowledge and skills of internal auditors, second, state institutions established internal audit to achieve an effect of economy, efficiency and effectiveness in their operations. The importance of internal audit and internal control is to prevent intentional or unintentional actions that could result in poor state of public administration as well as the bad reviews citizenship. Pacing aims to fully carry out the reform of public administration with the strengthening of internal audit, which is located in the protection of public property and other resources and the prevention of irregularities and possible fraud, and check the measures taken by the recommendations of the internal audit with the aim at eliminating the weaknesses and irregularities.*

Economists point out that the developed internal audit function reflects effective management of public resources and their orientation towards the achievement of the objectives and tasks of the public administration, especially the achievement of fiscal policy.

Analysis of internal audit yesterday, today, tomorrow, points to the fact that the internal audit to develop the growth of public accountability head of the institution in terms of public spending. but also by reducing the influence of the party who is immanent public administration, particularly in the transition countries

* Kadira Korić – Halilović, dipl. ecc, Federalno ministarstvo finansija, Sarajevo

Key words: *internal audit, internal control, internal auditor skills, assertiveness*

Sažetak: *Interna revizija u Bosni i Hercegovini se ne može posmatrati nezavisno od interne revizije regionalnog okruženja pojedinih zemalja jer je interna revizija javnog sektora jedan od uslova pristupa Evropskoj Uniji i kontrole trošenja sredstava Međunarodnog monetarnog fonda i javnih sredstava uopšte. Ključni faktor koji na početku XXI vijeka ima uticaj su znanje i vještine internih revizora, drugo, državne institucije uspostavljaju internu reviziju radi postizanja efekta ekonomičnosti, efikasnosti i efektivnosti u svom poslovanju. Značaj interne revizije i interne kontrole je u sprečavanju namjernih ili nenamjernih aktivnosti koji mogu da prouzrokuju loše stanje javne uprave kao i loše kritike građanstva. Ubrzanim koracima se nastoji upotpunosti izvršiti reforma javne uprave uz jačanje interne revizije, koja stoji u zaštiti javne imovine i drugih resursa i spriječavanju nepravilnosti i eventualnih prevara, te provjeri poduzetih mjera po preporukama interne revizije s ciljem otklanjanja utvrđenih slabosti i nepravilnosti.*

Ekonomisti ističu da je razvijena funkcija interne revizije odraz efikasnog upravljanja javnim sredstvima i njihovom usmjerenju ka ostvarivanju postavljenih ciljeva i zadataka javne uprave, prvenstveno ostvarenju fiskalne politike.

Analiza interne revizije juče, danas, sutra ukazuje na činjenicu da će se interna revizija razvijati rastom javne odgovornosti rukovoditelja organa uprave po pitanju trošenja javnih sredstava. ali i smanjenjem stranačkog uticaja koji je imantan javnoj upravi naročitu u tranzicijskim zemljama....

Ključne riječi: *interna revizija, interna kontrola, vještine internog revizora, asertivnost*

Uvod

Javni sektor ima za cilj da osigura zadovoljenje zajedničkih potreba javnosti kao i opštih potreba njihovom participacijom u korištenje javnih sredstava. Imajući u vidu da javni resursi sve manji, nastaje jaka potreba za ekonomično, zakonito i racionalno korištenje javnih sredstava od budžetskih korisnika.

Javna uprava u Bosni i Hercegovini smatra budžet „svojim vlastitim“ što uzrokuje prekomjerno rasipanje javnih sredstava, a poslovanje neekonomično i metransparentno.

U Bosni i Hercegovini interna revizija upoređujući je sa internom revizijom drugih zemlja Evropske Unije nije razvijena niti ima dužu tradiciju.

Interna revizija se u našoj zemlji počinje uspostavljati prije 10-ak godina, koja zajedno sa finansijskim upravljanjem i kontrolom predstavlja javnu internu finansijsku kontrolu i važan je okvir za provođenje *acquis communautaire* (Pravna stečevina Evropske Unije) i podrška vrlo značajne reforme javne uprave tako što će stvariti instituciju koja će biti u mogućnosti vršiti kontrolu trošenja javnih finansija.

Cilj ovog rada je podići svijest rukovodilaca organa uprave, stručna javnost i okruženje o javnoj internoj finansijskoj kontroli po pitanju njenog važnog značaja u procesu pridruživanja Bosne i Hercegovine (BiH) Evropskoj Uniji (EU), o vrlo važnoj odgovornosti upravljanja javnim sredstvima kao i o usvojenom zakonodavstvu.

Takođe, jačanje upravljanja javnim finansijama u Bosni i Hercegovini je cilj rada kao doprinos efikasnijoj i reformskoj upravi, odnosno menadžmentu javnog sektora u Bosni i Hercegovini, koja može umnogome podržati proces integracije BiH u članstvo EU.

U ovom radu analizirati će se i neki od razloga zbog kojih država sporo unapređuje internu kontrolu i reviziju.

Većina današnjih bogatih zemalja (kao što su Japan, SAD, Njemačka) je stekla bogatstvo kroz kontrolisano trošenje javnih sredstava.

Kako je kontrola trošenja javnih sredstava jedna od bitnih akceleratora svjetskog razvoja, za ocjenu njene djelotvornosti potrebno je analizirati obim, strukturu i dinamiku razvoja interne revizije u javnom sektoru.

Interne revizija - djelo krug rada

Interna revizija je „kontinuirano i opsežno istraživanje naizgled dobrih organizacija s ciljem sticanja uvida u realno stanje ili položaj organizacije i njezino okruženje radi postizanja bolje kontrole nad budućim poslovanjem“.¹

Nadzor nad cjelokupnim poslovanjem svakog subjekta, pa tako i javne uprave, nadzor računovodstvene i administrativne kontrole kao i provjera prometa finansijskih sredstava da li je u skladu sa procedurama kojima je omogućeno korištenje javnih finansijskih sredstava je uloga rada revizije. Zapravo, cilj revizije je obezbjeđenje da se planiranje i korištenje budžeta odvija u skladu sa zakonima države. Ukoliko takav mehanizam nedostaje, uključeni su rizici pogrešnog donošenja odluka i upravljanja javnim resursima.

Smatra se da je početak razvoja interne revizije u Bosni i Hercegovini 2008. godine odlukom Vlade da internu reviziju moraju uspostaviti sva javna preduzeća. U okviru projekta koji je finansirala EBRD počele su se organizovati funkcije interne revizije. Odluke za uspostavljanje interne revizije donesene su u svim javnim preduzećima. U to vrijeme započelo se sa edukacijom za interne revizore.

1 Spencer Pickett, K.H., (assisted by G. Vinten): *The Internal Auditing Handbook*, John Wiley & Sons, Chichester, etc. 1997., p.7.

Uloga interne revizije u javnoj upravi je značajna jer se rukovodilac upoznaje sa eventualnim nepravilnostima korištenja javnih sredstava prije nego parlament, vlada i građani dobiju informacije putem eksternog izvještavanja o trošenju novca poreskih obveznika, kao i upravljanju imovinom i obavezama koje spadaju pod javnu kontrolu.

Za postizanje ciljeva interne revizije neophodno ju je stalno unapređivati, vršiti kontinuiranu edukaciju internih revizora i promovisati primjenu najbolje prakse.

Jedan od najvećih problema koji opterećuju proces reforme javnog sektora u BiH je svakako loše upravljanje i rukovođenje javnim sredstvima. Da bi menadžment javne uprave postao odgovoran za svoj rad potrebna je implementacija nove prakse interna revizija koja bi na osnovu procedura za upravljanje uputila menadžment na eventualne nedostatke u upravljanju.

Uloga interne revizije se nijenjala kroz vrijeme. Na početku, interna revizija je isključivo je bila formalna, ispitivala je pouzdanost računovodstvenih evidencija i izvještaja, bila je dopuna eksternoj reviziji. Danas, interna revizija je usmjerena na sve segmente poslovanja i ka budućnosti pružanjem savjeta. Dakle, interna revizija se razvijala od interne finansijske revizije, preko revizije poslovanja do upravljačke revizije.

Interna revizijazemalja u tranziciji

Zemlje u tranziciji imaju javnu upravu osnovanu skoro isključivo na servisiranju partijske države (pri čemu je zadovoljenje partijskih zahtjeva na prvom mjestu bez bilo kakvih pitanja), te se kao takve ne mogu razračunati sa rastućim društvenim problemima. „... 95,5% građana Bosne i Hercegovine smatra da su trenutno stanje u privatnom i javnom sektoru izazvale vlasti lošim političnim angažmanom kao i nedovoljno zastupljen nadzor i kontrola, posebno u javnom sektoru... Samo 4,5% građana smatra da je trenutni kolaps u državi posljedica svjetske ekonomske krize za koju smatraju da je *vještački nametnuta*“²

Odnosno, glavni izazovi interne revizije u Bosni i Hercegovini su odgovor rastućim potrebama za internim revizorima i kvalitetno pružanje usluga interne revizije u korištenju sredstava EU i transparentnost poslovanja.

Ogromne materijalne štete su rezultat negativnog odnosa uprave prema instituciji interne kontrole i interne revizije.

U javnom sektoru kontinuirano se radi na implementaciji anglosaksonskog standarda, korporativnom upravljanju, primjeni međunarodnih standarda intene revizije itd. u okviru Evropske konfederacije instituta intrnih revizora (ECIIA)

Faza u kojoj se danas nalazi interna revizija u Bosni i Hercegovini je prijelomna faza – izgradnja interne revizijeu skladu sa stečevinama EU, daljeg razvoja

² Vesna Bogičević, *Zbornik radova – Revizija poslovanja kao smjernica privatnog i javnog sektora u Bosni i Hercegovini*, Edukativno konsultanska kuća Finconsult d.o.o. Tuzla, 2014

u svim sektorima, prepoznavanja vrijednosti interne revizije i njenog doprinosa. Do danas ne tako velik broj jedinica interne revizije prošlo je fazu uspostavljanja – edukacije i osposobljavanja za rad internih revizora i izrade osnovnih dokumenta za rad. Postepeno stečena iskustva u provođenju internih revizija dovode do etabliranja interne revizije u organizacijama, sve više koristi menadžmenta od interne revizije, te je sve viši doprinos interne revizije u procesu upravljanja i poslovanja.

Uglavnom, informacije o razvoju interne revizije u Europi i svijetu stižu se putem konferencija i savjetovanja.

U proteklih 20-ak godina u Europi su provedene administrativne reforme čija je pažnja bila na objektivnosti, učinkovitosti upravljanja, riziku i korporativnom upravljanju, uključujući menadžment, računovodstvo, pružanje kvalitetnijih usluga i optimisanje troškova.

U Bosni i Hercegovini se kontinuirano radi na razvoju interne revizije, ukazivanju na njenu važnu ulogu u postizanju utvrđenih ciljeva.

Utvrđivanje strategije razvoja sistema finansijskih kontrola u javnom sektoru (PIFCS – Public Internal Financial Control Systems) i njihova implementacija je jedan od zahtjeva EU za sve zemlje kandidate za EU.

Prilagođavanje sistema interne revizije u javnom sektoru evropskim standardima u cilju reforme javne uprave i osposobljavanja njenih administrativnih kapaciteta predstavlja za svaku vladu jedno prioritetno područje u procesu približavanja EU. Međutim, sistem nadzora jedne zemlje nije često primjenjiv niti isto uspješan kod drugih zemalja.³

Učinkovitost interne revizije

Svrha interne revizije je rasteretiti odgovornost menadžmenta.

Često postavljamo sebi pitanje: „Zašto je posebno važno uspostavljanje i rad interne revizije u članicama EU?“

Kao što su sve članice EU morale uspostaviti više sisteme značajne za učinkovitost, rentabilnost, transparentnost poslovanja i korištenja sredstava EU, tako isto će morati i Bosna i Hercegovina zbog toga što se radi o velikim iznosima novca

Cilj je bio uspostaviti odgovornost menadžmenta te učinkovitost sistema koji bi trebao biti decentralizovan i funkcionalan, kao i nezavisnost interne revizije. Razlozi za uspostavljanje odgovarajućeg sistema i nezavisnost interne revizije su što je BiH do sada i što će u narednom periodu primiti velika novčana sredstva iz fondova EU. U ovaj proces su uključena mnoga ministarstva, jedinice interne revizije u tim ministrastvima i drugi koji budu primatelji sredstava EU imat će nove zadatke, u čemu veliku ulogu ima Agencija za reviziju sistema provođenja

³ L.Pernar, *Sustavi internih kontrola javnog sektora u zemljama Evropske Unije*, HZRFD Sekcija internih revizor, Zagreb-Umag, 2004

programa EU - ARPA. Ona održava kvalitetne sastanke s jedinicama interne revizije po pitanjima planiranja revizije, procjenjivanje rizika, nalaza i kapaciteta.

Interni revizori- znanja i vještine

Interna revizija u Bosni i Hercegovini još uvijek ne ostvaruje najbolje rezultate u primjeni stručnih pravila, razvoju metodologije rada, primjeni informatičkih alata i softvera. Razlog tome je nedostatak stručnog kadra.

Tri su osnovne vrste znanja odnosno vještina neophodne za obavljanje poslova interne revizije:

- tehnička znanja,
- znanje u radu, odnosno komuniciranju s ljudima
- konceptualna znanja.

Što je intenzitet promjena jači javlja se potreba za edukacijom i usavršavanjem internih revizora jer im se stavlja u zadatak da ispituju praktično sve: nezakonitost, netransparentnost, neefikasnost, neekonomičnost...sve što može biti od koristi menadžmentu u narednom periodu.

Usavršavanje i edukacija internih revizora je vrlo značajna za razvoj profesije kao i za svrsishodno funkcionisanje sistema interne revizije. Bitan element u razvoju interne revizije je kontinuirani profesionalni razvoj internih revizora. Interni revizori su odgovorni za svoj kontinuirani razvoj kako bi zadržali svoju stručnost te unaprijedili svoje vještine i znanje.

Razvoj revizije trošenja javnih sredstava u BiH zaostajanje u odnosu na zemlje EU. To ukazuje da su pred BiH postavljeni vrlo ozbiljni zadaci po pitanju uspostavljanja mehanizma interne i eksterne kontrole i nadzora nad trošenjem javnih sredstava. Upravo, prevazilaženje tih zadataka vlade razvijenih zemalja su pronašle u formiranju stručne sopstvene interne revizije koja je svojim izvještajima sa prijedlozima mjera za otklanjanje konstatovanih nepravilnosti omogućila vladi da efikasnije obavlja ne samo budžetske već i ostale operativne državne poslove.

Zadaci koje BiH rješava su kontinuirano provođenje edukacije internih revizora. Takođe je povećan broj internih revizora u BiH, odnosno sve veći je broj certificiranih internih revizora po oblasti, sve više se ulaže u edukaciju, mada je to još nedovoljno s obzirom na sve specifične potrebe koje postoje u raznim djelatnostima. Ima područja na kojima još treba raditi, kao na primjer na promociji interne revizije, upoznavanju menadžmenta i stručnih radnika s njenim vrijednostima i njenom doprinosom poslovanju i procesu upravljanja, na poboljšanja statusa interne revizije u organizacijama, te ukazivanju na potrebi daljnijeg usavršavanja internih revizora.

Poznato je da je planiranje prva faza u procesu provođenja interne revizije. Uvjet zaučinkovito, kvalitetno istručno obavljanje interne revizije je planski pristup te primjena usvojenih stručnih pravila. Interna revizija planiranjem ne

samo da sebi olakšava rad, nego i operativno provodi aktivnosti kojima je cilj procjenjivanje mogućih uticaja **očekivanih promjena i rizika na poslovanje**.

Interna revizija mora planirati sve svoje aktivnosti, radi utvrđivanja prioriteta, definisanja ciljeva i učinkovite raspodjele ograničenih resursa. Dobro planiranje omogućava i lakše kontrolisanje rada interne revizije.

Planiranje interne revizije jedna od kritičnih faza cjelokupnog procesa interne revizije od koje zavisi sadržaj aktivnosti u svim idućim fazama tog složenog procesa.

Aktima interne revizije se definiše planiranje rada interne revizije, koje mora primjenjivati sva stručna pravila za rad interne revizije. Jedan do dokumenata je kojim se definira planiranje i rad interne revizije pravilnik o internoj reviziji. U pravilniku se definiše sve što je značajno za rad interne revizije i njezinu funkciju, a to su: osnovna polazišta za planiranje interne revizije, pojmovno određenje i njegova važnost u djelovanju funkcije interne revizije, normativni okvir organizacije i standardi interne revizije, odnos s drugim funkcijama nadzora, organima i tijelima društva ili organizacije, način izvještavanja.

Konferencije su prilika za prezentiranje i razmjenu iskustava internih revizora. Interna revizija na temelju nalaza i preporuka iz obavljenih revizija, kao i praćenja provedbe istih formuliše i izražava mišljenje o funkcionisanju sistema financijskog upravljanja i kontrola za revidirana područja.

Pred interne revizore se stavlja važnost poznavanja komunikacijskih vještina, gotovo jednako kao i stručnih znanja iz područja interne revizije. U prilog tome govore i Međunarodni standardi za stručnu provedbu interne revizije koji naglašavaju da interni revizori moraju posjedovati znanja, vještine i ostale sposobnosti koje su potrebne za ispunjavanje pojedinačnih odgovornosti.

Danas živimo u okruženju u kojem je tržišna i ekonomska situacija sve teža, stepen promjena sve brži, poslovno okruženje postaje sve kompleksnije, a potražnja za komunikacijskim vještinama postaje sve značajnija. Izvrsne prezentacijske vještine, izvrsno govorno i pisano izražavanje, učinkovito komuniciranje samo su neke od karakteristika u današnjim opisima radnih mjesta internih revizora.

Proces interne revizije je proces komunikacije. Komuniciranje s okruženjem je u centru svih aktivnosti internih revizora, od prikupljanja informacija i prezentiranja nalaza do praćenja provođenja korektivnih mjera i aktivnosti. Ključna vještina za interne revizore je oblikovanje i prikupljanje pitanja, a dobro pitanje najčešće je rezultat prethodno dobivenog odgovora.

Aktivno slušanje nije jedina tehnika koja može pomoći internim revizorima. Još jedna komunikacijska vještina od koje možemo imati koristi je i asertivnost – sposobnost izražavanja osjećaja, mišljenja, uvjerenja i potreba direktnog, otvorenog i iskrenog razgovora na odgovarajući način. Tipično asertivno ponašanje uključuje: pozitivan pristup, jasno izražavanje, nedvosmisleno iznošenje misli bez skrivenih primisli, razlikovanje činjenica od mišljenja i slično. Interni re-

vizori mogu imati koristi od asertivnog ponašanja, posebno u učinkovitoj komunikaciji, kvalitetnim odnosima, rješavanju konflikata, jačanju samopouzdanja, bržem i lakšem ostvarivanju ciljeva te manjem nezadovoljstvu i stresu.

Asertivnost može pomoći internim revizorima i kada treba reći NE. Uvijek je dobro poslušati mišljenje, stav ili zahtjev do kraja, kad je jasno što se očekuje od interne revizije, mada znamo da ne možemo nešto učiniti. U tom slučaju bez uvijanja treba reći NE smireno i odlučno, ali i navesti razloge izbjegavajući opširna objašnjenja i izvinjenja.

Preduvjet za kvalitetan rad interne revizije

Za rad i razvoj interne revizije potrebno je imati više dokumenata, od kojih je strateški plan jedna od najznačajnijih. U strateškom planu se interna revizija daje svoju viziju razvoja u značajnim segmentima svoga rada.

Strateškim planom - dugoročnim planom interne revizije sistemski i temeljito obrađuje okvir strateškog planiranja, od analize okruženja interne revizije, definisanja misije i vizije interne revizije usklađene s vizijom i misijom preduzeća, utvrđivanja srednjoročnih ciljeva i strategije razvoja do izrade plana djelovanja i kontinuiranog praćenja i evaluacije njegove implementacije.

U odnosu na izradu strateškog plana interni revizori imaju daleko više iskustva u izradi godišnjeg plana interne revizije.

Vrlo su bitne revizijske preporuke, njihovo broj, značajnost, odnosno rangiranje prema važnosti, prihvatanje preporuka od strane revidiranih subjekata, kao i provedbe preporuka.

Glavni naglasak je prilagođavanju interne revizije EU standardima, preporukama, direktivama, pravilima, smjernicama i drugim regulatornim aktima. To je značajno za sve profesije u BiH pa i za internu reviziju.

Interna revizija sve više daje rezultate ne samo u ministarstvima i lokalnoj upravi i samoupravi, nego i u zdravstvu, školstvu, znanstvenim institucijama, društvenim djelatnostima itd.

Preduvjeti za kvalitetan rad i razvoj interne revizije u skladu sa EU stečevinama su odgovarajuća korporativna pravila i sistem internih kontrola.

Za rad interne revizije je značajan i razvoj ne samo interne revizije nego i komplementarnih stručnih disciplina, kao što su upravljanje rizicima, skladnosti (Compliance) i funkcije unutašnjeg nadzora te izgradnja sistema internih kontrola. Uspostavljanje sistema internih kontrola polazi od procjene rizike. Uprava društva uspostavlja sistem internih kontrola sa ciljem provođenja poslovne politike i uspješnosti poslovanja. Za uspostavljenje sistema internih kontrola potrebno je utvrditi kontrolni i normativni okvir. Kontrolnim okvirom definiše se normativni okvir kao skup akata i procedura. Interna revizija ima veliku ulogu u uspostavljanju i procjenjivanju sistema internih kontrola. Kroz svoje izvještaje interna revizija daje ocjenu o djelovanju sistema internih kontrola.

Uspostavljanje i djelovanje sistema internih kontrola je od velike važnosti za rad svih vrsta revizije: interna, eksterna i državna revizija. Revizije provodeći revizijske metode i postupke, procjenjuju primjerenost, pouzdanost, djelotvornost i učinkovitost sistema internih kontrola.

Sistem internih kontrola ima za cilj poboljšanje načina rada i poslovanja te procesa upravljanja. Danas se sistem internih kontrola sve više smatra dobrim rješenjem za niz potencijalnih problema u poslovanju organizacije, budući da osigurava obavljanje poslova i procesa na pravi način i u pravo vrijeme.

Sistem internih kontrola je cjelovit koncept ili skup homogenih kontrolnih procedura koji svi zajedno čine krovnu regulativu koju uspostavlja menadžment organizacije. On ima veliki značaj za rad revizija jer interna, eksterna i državna revizija, na osnovu sistema procjenjuju stanje i perspektive revidiranog područja. Prvi zadatak svih revizija je ispitivanje sistema internih kontrola, što znači da nema niti jedne revizije kojoj sistem interne kontrole nije objekt revizije.

Za procjenjivanje značaja sistema internih kontrola u radu interne revizije potrebno je poznavanje korporativnih pravila upravljanja, internog nadzora i internih kontrola.

Korporativna pravila imaju važnu ulogu za uspostavljanje i djelovanje sistema internih kontrola i za rad interne revizije.

Interna revizija ima savjetodavna ulogu menadžmentu. Nova definicija interne revizije naglašava obvezu interne revizije u području ispitivanja internih kontrola. Interna revizija ispitujući interne kontrole i sistem internih kontrola i dajući procjene o njihovu djelovanju obavlja savjetničku ulogu za potrebe menadžmenta. Interna revizija provođenjem revizija daje informaciju menadžmentu o stanju sistema internih kontrola te time pomaže u njihovom radu i izvršavanju obveza u području nadzora. U uspostavljanju i djelovanju sistema internih kontrola, veliki doprinos može dati interna revizija.

Menadžment je obavezan kontinuirano provoditi procjenjivanje djelovanja sistema, nadzirati i izvještavati o radu sistema te poduzimati potrebne mjere i aktivnosti u cilju otklanjanja uočenih problema i unaprjeđenja poslovanja i procesa upravljanja.

Informacijska sigurnost –preduvjet uspješnosti Sigurnost informacijskog sistema je preduvjet za kvalitetno upravljanje i odlučivanje te poslovanje, ali i za rad interne revizije.

Glavni naglasci su da razvoj interne revizije zahtjeva i edukaciju internih revizora i razvijanje specijalističkih znanja i multidisciplinarnost internih revizora. To je uvjet da bi interni revizori mogli odgovoriti svim izazovima interne revizije i prilagodili se EU standardima.

Danas je teško zamisliti provođenje interne revizije bez informatičkih znanja i korištenja informatičkih alata.

Revizija IS-a i uključivanje internih revizora s informatičkim znanjima je neophodna u skoro svakoj reviziji. Danas a i u budućnosti interni revizori moraju

imati i razvijati specijalistička znanja i multidisciplinarnost internih revizora, kako bi bili spremni provoditi sve vrste revizije.

Interna revizija - pomoć za korištenje EU fondova

Budućnost razvoja interne finansijske kontrole u javnom sektoru u BiH ne može se posmatrati izolirano od ostalih reformskih procesa.

Zakonitost, transparentnost, rentabilnost i učinkovitost korištenja sredstava EU je preduvjet za razvoj BiH. U tome može puno pomoći i interna revizija.

U BiH se već nekoliko godina intenzivno radi na uspostavljanju sistema koji bi osigurao zakonito, transparentno, rentabilno i učinkovito korištenje sredstava EU fondova.

Za upoznavanje funkcije, razvoja i načina rada interne revizije EU fondova potrebno je poznavanje šireg konteksta uspostavljanja interne revizije. To se posebno odnosi na djelokruga rada, organizaciju, kompetencije, ulogu, zadatke i način rada interne revizije.

Ovdje se treba posebno istaknuti značaj interne revizije i njene obveze u javnim institucijama koje koriste ili su odgovorne za korištenje EU sredstava. Za uspješan rad internih revizora potrebno je osigurati saradnju svih učesnika u procesu korištenja EU fondova i revizije. Kada se govori o internoj reviziji, to se prije svega odnosi na saradnju Centralne harmonizacijske jedinice, Ministarstva finansija i internih revizora s institucijama koje obavljaju vanjske revizije EU fondova.

Za kvalitetan rad interne revizije i korištenje EU fondova potrebno je osigurati saradnju s vanjskom revizijom. Za rad internih revizora bitno je poznavanje stanja u ovom području te djelovanje tijela ovlaštenog za obavljanje vanjske revizije, odnosno ARPA-e, i jedinica za internu reviziju.

U javnom sektoru veliki broj internih revizora je upoznat ili radi na reviziji na poslovima revizije projekata u sistemu EU fondova. Ne samo za interne revizore nego i za širu stručnu javnost interesantne su informacije o perspektivama u budućem programskom razdoblju do 2020. g.

Sve naprijed navedeno upućuje na zaključak kako je harmonizacija interne revizije i kontrole složen i dugotrajan proces koji zahtijeva vrijeme, posebno u zemljama u tranziciji, u kojima je javni sektor većim djelom opterećen nizom problema. Međutim, krajni cilj je reformiran i zdrav javni sektor jer se samo tako može osigurati visoka kvaliteta javnih usluga, efikasno, ekonomično i učinkovito upravljanje javnim sredstvima kao i transparentnost u trošenju javnih sredstava što će značajnom doprinjeti ekonomskoj stabilnosti i kvalitetu životnog standarda građana BiH. Za postizanje naprijed navedenih rezultata neophodno je učiniti veće napore od strane svih učesnika kako bi se realizovali zacrtani ciljevi i ubrzale reforme. Učinci nisu odmah vidljivi, ali ugradnjom svakog elementa

PIFC-a korak smo bliže kvalitetnijem i transparentnijem finansijskom upravljanju u javnom sektoru.

ZAKLJUČAK

Svi poslovni subjekti u današnje vrijeme veoma složene situacije sa političkog i ekonomskog aspekta moraju težiti što efikasnijem poslovanju na koji mogu direktno uticati.

Interne revizija i rizici koji ugrožavaju efikasno poslovanje javnog sektora je područje koje treba stalno nove prijedloga za uspješnost jedne organizacije.

Jasno je da je u svakom procesu odlučivanja neophodno raspolagati sa relevantnim informacijama i time povećati kvalitet odlučivanja, minimizirati rizike i nepredvidive situacije i ukoliko je moguće, ako ne upotpunosti onda smanjiti na najmanji mogući nivo negativne posljedice odluke donesene na osnovu pogrešnih pretpostavki.

Vrlo je važno internu reviziju u očima menadžmenta ne bude puka formalnost, nego da postane instrument za ostvarivanje postavljenih ciljeva poslovanja, treba biti percipirana kao mehanizam kojim se štiti imovina poreskih obveznika.

Iz svega navedenog jasno se zaključuje o važnosti interne revizije kao snažnog mehanizma koji na dnevnoj bazi prati poslovne procese i minimizira rizike u onom obimu u kojem je ista pravilno postavljena. Ona mora biti strateški partner javnoj upravi kako bi signalizirala na moguće propuste.

Iako je interne revizija regulisana zakonom još uvijek ne možemo govoriti o učincima interne revizije u javnom sektoru. Treba se i dalje raditi na integrisanju rukovodeće odgovornosti u sistemu upravljanja javnim sektorom.

Kroz ovaj rad ukano je na poteškoće koje su prisutne u području uspostavljanja upravljačke odgovornosti kao i prijenosa ovlasti sa politički imenovanih dužnosnika na državne službenike i sektorsko rukovodstvo.

Razvijene revizije poslovanja imaće jak uticaj na internu kontrolu u javnom sektoru što će podići na viši nivo odgovornost menadžmenta, a smanjenje nekontrolisanog trošenje javnih sredstava dovet će do povećanja prihoda potrebnih javnim preduzećima, privredi, privatnom i nevladinom sektoru za kvalitetnije poslovanje. Ovim bi se svakako trebala okoristiti i akademska zajednica i šira javnost.

U budućnosti interna revizija bi trebala omogućiti sposobnost vrednovanja, jačanje politike i procedura unutrašnje kontrole, pouzdanost operativnih podataka, sigurnost da su informacije koje dolaze iz pojedinih sektora tačne i mogu biti provjerene, povećanje svoje sposobnosti odlučivanja kroz definisanje problema, olakšanje upravljanja u postizanju organizacionih ciljeva i osiguranje Parlamentu jasanog pregleda kontrolnog okruženja i izvršenja u javnom sektoru.

Za korištenje EU fondova u narednom periodu treba poboljšati metodologiju rada interne revizije i unaprijediti kapacitete interne revizije. ARPA treba pro-

voditi treninge za potrebnu metodologiju u čemu može pomoći Centralna harmonizacijska jedinica, kao moderator.

LITERATURA

I.Spremić- J.Kovač, *Sustav interne revizije*, XXX Simpozij HZRFD Računovodstvo, poslovne finansije i revizija, Pula, 1995

Vesna Vašiček, *Odnos interne i eksterne revizije javnog sektora, Interne revizija i interna kontrola nad poslovanjem (zbornik radova)*, JAFIS, Sarajevo, 2004.

Slobodan Vidaković, *Zbornik radova -Mjesto i uloga finansijske revizije u procesu reforme javnog sektora u BiH*, Udruženje – Udruga računovođa i revizora Federacije BiH Sarajevo, Sarajevo, 2003.

M.Andrić, B. Krsmanović, N. Čalija, D. Kulina, *Revizija javnog sektora*, Ekonomski fakultet Subotica, 2007.

<http://www.scribd.com/doc/45785665/Javna-prava-u-BiH>